

Sverige – det nya matlandet

10000 nya jobb genom god mat och upplevelser

REGERINGSKANSLIET

Produktion Jordbruksdepartementet

Artikelnr Jo 09.014

Foto Omslag: Staffan Widstrand/Naturbild AB, Elima Mwinyipembe, Linus Hallgren
Inlaga: Elima Mwinyipembe

Baksida: Linus Hallgren

Tryck Edita, november 2009

Handlingsplan för Sverige – det nya matlandet

För ungefär ett år sedan lanserade jag visionen om att Sverige ska bli Europas nya matland. Det är en vision om en livskraftig landsbygd med växande företag och fler jobb. Det är också en vision om god mat, god djurhållning och upplevelser i världsklass. Tankarna och idéerna fick ett varmt välkomnande. Många människor runt om i Sverige hörde av sig och ville bidra. Jag vill tacka alla er som har hjälpt mig med förslag på hur vi ska jobba vidare. Alla idéer har varit viktiga och värdefulla för det fortsatta arbetet.

Sverige sjuder av kreativa matproducenter, turist-entreprenörer och visionärer och redan i dag finns det många bra projekt som stödjer visionen: *Sverige – det nya matlandet*. Mitt, och mina medarbetares, jobb blir nu att försöka samla projekten så att vi alla drar åt samma håll och så att de olika projekten hjälper och förstärker varandra.

Den här planen är ett steg på vägen mot ett Sverige som förknippas med matupplevelser i världsklass. Och jag behöver er hjälp. Det är alla entreprenörer, lantbrukare och engagerade människor som brinner för mat som kan göra visionen till verklighet. Det är ni som är *Sverige – det nya matlandet*.

A handwritten signature in blue ink, which reads "Eskil Erlandsson". The signature is fluid and cursive.

Eskil Erlandsson
Jordbruksminister

Fler jobb i hela landet

Hur det ska bli fler jobb i hela landet är en av de frågor som Jordbruksdepartementet jobbar hårt med. Det är också en huvudprioritering för hela regeringen. Detta arbete blir särskilt viktigt under rådande konjunkturläge.

Produktion och förädling av livsmedel är en bransch som finns spridd över hela landet. Även turismen finns i hela landet och har på många håll stor betydelse för landsbygden. Här är potentialen stor och det är därför viktigt att nyttja den potential som finns på ett bra sätt, så att jobben blir fler och tillväxten ökar.

Sverige har många styrkor som skulle kunna göra oss till Europas nya matland. Långa sommarkvällar ger mycket solljus som gör frukt och grönsaker smakrika och vårt kalla klimat ger mer smak, eftersom det gör att grödorna växer långsammare. I det kalla vattnet utanför den svenska västkusten finns världens bästa skaldjur. Svenska producenter har kommit långt när det gäller djurskydd och miljötankande, vilket ger oss friska djur och fräscha råvaror fria från farliga restprodukter. I Sverige finns också unika råvaror, som till exempel det vilda köttet, bär och svamp liksom tillagningsmetoder som är typiska för Norden och Sverige.

Sverige har därtill en fantastisk natur, varifrån mycket av det unika med det svenska köket kommer. Svensk natur kan ge många upplevelser i kombination med mat. Det kan handla om allt från att avsluta sin fjällvandring med en spektakulär middag med utsikt från fjälltoppen till att få möjlighet att tillreda sin egen fisk med tillbehör ute i det fria efter en fiskeutflykt.

I Sverige finns också en öppenhet för det nya. Kaffe latte, smoothies och sushi är bara några exempel på matkultur som svenskarna snabbt har anammat. Vår öppenhet gentemot omvärlden driver ständigt utvecklingen av mat och måltider i Sverige framåt. Sverige är ett av de länder som är absolut bäst på innovativ mat. Det är knappast någon slump att vårt land är ledande på functional foods eller att det är härifrån barristamjölken kommer.

Samtidigt har vi många duktiga kockar som får bra placeringar i internationella matlagningstävlingar. Sverige har också ett antal krogar med stjärnor i den prestigefyllda "Guide Michelin".

Sverige – det nya matlandet måste byggas underifrån. Ur människors intresse för mat och engagemang i vad vi äter och hur vi tillagar det. Engagemanget är hos många svenskar redan i dag stort, kanske större än någonsin.

Alla dess styrkor bildar *Sverige – det nya matlandet* och det är de styrkorna som vi nu ska bygga vidare på för att på så vis skapa jobb och tillväxt i hela landet. Det finns en enorm potential för att marknadsföra *Sverige – det nya matlandet*. En strategi för hur visionen ska kunna bli verklighet har nu tagits fram.

Så blir Sverige det nya matlandet

Jordbruksdepartementet har satt upp en handlingsplan för att uppnå visionen *Sverige – det nya matlandet*.

I arbetet med att skriva handlingsplanen har det varit viktigt att ta in förslag och idéer från dem som

redan i dag jobbar med mat och turism, var för sig eller i kombination. Under det gångna året har det därför ordnats flera möten mellan Jordbruksdepartementet och olika aktörer.

- 13 november 2008. Möte på Rosenbad med kockar och andra eldsjälar engagerade inom turism och mat.
- 27 januari 2009. Eskil Erlandsson deltog i "kock-VM", Bocuse d'Or.
- 4 februari 2009. Jordbruksdepartementet ordnade två workshops vid mässan "En livskraftig landsbygd" på Elmia i Jönköping.
- 19 mars 2009. Hearing i Stockholm med ett 60-tal inbjudna organisationer, eldsjälur och entreprenörer.
- 18–25 mars 2009. Förslagslåda på regeringens webbplats.

"Sverige – det nya matlandet måste byggas underifrån."

Utöver dessa organiserade möten har det skett åtskilliga möten mellan Jordbruksdepartementets personal och myndigheter samt entreprenörer. Många människor har också ringt och e-postat för att föra fram sina idéer och åsikter.

Alla dessa möten och inspel har resulterat i en handlingsplan för att uppnå visionen *Sverige – det nya matlandet*. För att uppnå målen i planen har regeringen tre instrument till sitt förfogande.

1. Fram till 2013 ska 160 miljoner kronor avsättas inom Landsbygdsprogrammet för *Sverige – det nya matlandet*. Detta för att fler företag och organisationer som vill hjälpa till med att uppnå visionen ska kunna söka medel.
2. Regeringen ska aktivt arbeta med lagar och regler, uppdrag till myndigheter och genom andra styrmedel arbeta för att uppnå visionen *Sverige – det nya matlandet*.
3. En gemensam kommunikationsplattform ska tas fram i samarbete med människor som jobbar med mat och turism.

Detta är den verktyglåda som regeringen har till sitt förfogande för att uppnå visionen *Sverige – det nya matlandet*. Arbetet är uppdelat i fem fokusområden: offentlig mat, råvaruproduktion, livsmedelsförädling, turism och restaurangbranschen.

Om de mål som är uppsatta uppnås skulle det kunna leda till att det skapas upp till 10000 nya jobb.

160 miljoner kronor extra

Grunden för *Sverige – det nya matlandet* är alla människor som satsar på verksamheter inom mat och turism. För att ta till vara deras engagemang, vilja och kunnande och för att med deras hjälp skapa jobb i hela landet avsätts nu ytterligare 160 miljoner kronor inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Det är en specifik satsning för att *Sverige – det nya matlandet* ska bli verklighet. Pengarna kan bland annat användas till kompetensutveckling hos företagare och för

att stödja förädling, logistik, distribution och marknadsföring av småskalig livsmedelstillverkning och utveckling av företag inom mat och turism.

Landsbygdsprogrammet omfattar 35 miljarder kronor fördelat på sju år och finansieras till hälften med pengar från EU och till hälften med pengar från svenska staten. Programmets syfte är att skapa jobb och tillväxt på den svenska landsbygden. Redan i dag går delar av pengarna till att förverkliga *Sverige – det nya matlandet*, genom stöd till investeringar och till utbildningar inom mat och mathantverk.

Offentlig mat

I många skolor och på många äldreboenden serveras god och näringsrik mat som uppskattas av de som äter maten. I dag ser det tyvärr inte ut så överallt i Sverige. Eftersom få barn och äldre själva får välja vad de ska äta i skolan eller inom äldreomsorgen så är det viktigt att denna mat är god och nyttig. Den mat som serveras inom den offentliga sektorn är en fråga som engagerar – både dem som äter maten, men även personal, släkt och vänner. För att Sverige verkligen ska bli det nya matlandet krävs ett engagemang för denna idé hos alla som upphandlar mat för våra gemensamma skattepengar.

Mål

- Mat som serveras inom den offentliga sektorn ska genomsyras av kvalitet och matglädje.

Detta är redan på gång

- Livsmedelsverket gav i februari 2007 ut "Bra mat i skolan", råd för förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och friskolor. Råden innehåller rekommendationer om måltidernas innehåll och utformning.
- Regeringen har fattat beslut om att skriva in i skollagen att maten i skolan ska vara näringsriktig.
- Livsmedelsverket och Skolmatens vänner har tagit fram en certifiering av bra skolrestauranger.
- Konkurrensverket har fått 5 miljoner kronor årligen för att jobba med att öka förutsättningarna för små och medelstora företag att delta vid offentliga upphandlingar.
- Kammarkollegiet har fått i uppdrag att införa ett upphandlingsstöd som ska ge praktisk vägledning till den som ska genomföra en upphandling.

Framtida åtgärder

- Livsmedelsverket ska i samarbete med andra berörda myndigheter arbeta för att höja kompetensnivån på kostområdet inom skolan och äldreomsorgen.
- Påbörja ett arbete med att sprida kunskap om goda exempel på lyckat upphandlingsarbete av mat i kommuner och landsting.
- Livsmedelsverkets arbete med att ta fram kostråd till äldre ska intensifieras.
- Livsmedelsverket ska sprida kännedom om certifieringen av skolmat bland landets skolor.
- Träning av smaken är en grundförutsättning för en

stor del av matupplevelsen. Livsmedelsverket ska mer aktivt sprida kännedomen om smakträning till landets skolor samt även till lärarutbildningar.

- Under det svenska ordförandeskapet i EU ska *Sverige – det nya matlandet* visas upp. Svensk matkultur och svenska råvaror ska lyftas fram i enlighet med idén om *Sverige – det nya matlandet*.

Primärproduktionen

Sverige – det nya matlandet bygger ytterst på att det produceras livsmedel av god kvalitet i Sverige.

Svenska råvaror är unika och håller hög kvalitet. Vårt klimat gör att grödor växer långsamt och smakar mer. Detsamma gäller för svenska skaldjur som är välkända för sin smak och kvalitet. Det finns en restriktivitet kring användandet av bekämpningsmedel och miljömedvetandet hos de svenska bönderna är stort.

Omsorgen om våra djur och friheten från många av de sjukdomar, som till exempel salmonella som finns hos våra grannländer på kontinenten, gör att svenska livsmedel håller en hög kvalitet.

Att ge bra förutsättningar för svensk primärproduktion av mat är därför avgörande för att Sverige ska kunna bli Europas nya matland.

Mål

- Det ska vara enkelt, roligt och lönsamt att vara primärproducent av livsmedel i Sverige.
- Produktionen av livsmedel ska öka i Sverige och lönsamheten inom primärproduktionen ska öka.

- Regelförenklingarna för primärproducenter av livsmedel ska uppgå till minst 25 procent 2010.
- Primärproducenter av livsmedel ska ha konkurrensvillkor som är likvärdiga med kollegorna i resten av Europa.
- De gröna näringarna ska vara attraktiva som arbetsplats för unga människor.

Detta är redan på gång

- Från och med 2009 sänktes arbetsgivar- och egenavgifterna med en procentenhet.
- En utredning om ett förbättrat trygghetssystem för företagare har arbetat fram en mängd förslag som ska förenkla och förbättra företagens vardag.
- Regeringen har tillsatt ett regelråd som ska granska alla lagförslag, så att de är så enkla som möjligt.
- Regeringens forskningspolitiska proposition innebär att forskningen kring de gröna näringarna förstärks med drygt 400 miljoner kronor.
- Regeringen har utrett potentialen för vattenbruk.
- 9 miljoner kronor har tillförts för att sänka kontrollavgifterna för de minsta slakterierna. Detta har fått till följd att antalet små slakterier har ökat. Totalt har 18 nya små slakterier godkänts under 2008 och ungefär lika många till har lämnat int ansökningar. Totalt finns i dag 34 godkända små slakterier.
- Regeringen har också sänkt eller tagit bort en rad avgifter för jordbrukare.

Framtida åtgärder

- Arbetet med regelförenklingar, både på nationell nivå och EU-nivå, ska fortsätta.
- Konkurrensvillkoren för svensk primärproduktion ska förbättras.
- Arbetet för att förbättra djurskyddet i hela EU ska drivas på.
- Ta till vara de möjligheter som andra pelaren i EU:s jordbrukspolitik ger.
- Utvecklingspotentialen vad gäller svensk musselodling samt de svenska skaldjuren ska utforskas.

Förädlad mat

Livsmedelsindustrin är Sveriges fjärde största industri. Genom livsmedelssektorns spridning i landet är det en av de viktigaste sektorerna för att det ska finnas jobb i hela landet.

”Svenska livsmedel håller en hög kvalitet”

Olika livsmedelsföretag ser väldigt olika ut. I Sverige finns stora bolag som erbjuder konsumenter högkvalitativ, förädlad mat och som även jobbar med innovationer och vidareutveckling av livsmedelsprodukter. Här finns mindre företag som vill bevara och utveckla en hantverksmässig tillverkning och givetvis alla de företag som befinner sig däremellan.

Stora företag inriktade mot innovation och utveckling är viktiga beståndsdelar av *Sverige – det nya*

matlandet, precis som de småskaliga och hantverksmässiga företagen. Alla dessa företag och produkter är en del av visionen *Sverige – det nya matlandet* och bidrar till att stärka visionen.

Den småskaliga livsmedelsproducenten, genom exempelvis den gårdsnära matförsäljningen, kan i sig vara en turistmagnet som tillför en extra dimension och därmed bidrar de till det andra benet i visionen om *Sverige – det nya matlandet*, nämligen matturismen!

Mål

- Det ska vara enkelt, lönsamt och roligt att vara livsmedelsföretagare i Sverige.
- Lönsamheten bland livsmedelsföretagen ska öka.
- Antalet livsmedelsföretag ska öka med 20 procent till 2020.
- Livsmedelsexporten ska fördubblas till 2020. Från dagens cirka 50 miljarder kronor till 100 miljarder kronor.
- Livsmedelsexporten ska vara en av Sveriges mest betydande exportsektorer.
- Det ska finnas tillgång till duktig och utbildad personal som behärskar mathantverket.

Detta är redan på gång

- Ett omfattande regelförenklingsarbete pågår inom livsmedelsområdet. Det har fått till följd att regelbördan under förra året minskade med 36 procent för livsmedelsföretagen. Detta motsvarar en kostnadsminskning på 3 miljarder kronor.
- I samband med budgetpropositionen för 2008 sjö-

sattes regeringens satsning ”En livsmedelsstrategi för hela Sverige”. Satsningen innebar en fokusering på livsmedelsproducenter, med bland annat strategiska samtal mellan näringen och regeringen. En pott, som förra året omfattade 30 miljoner kronor, har avsatts för att främja innovation och mat med mervärden som småskaligt, ekologiskt och närproducerat.

- Sedan regeringens tillträde har satsningarna på export av livsmedel ökat med 300 procent och de uppgår nu till 20 miljoner kronor.
- I regeringens forskningspolitiska proposition aviseras ett livsmedelsforskningsprogram vid Formas och Vinnova, samfinansierat med näringslivet.

Framtida åtgärder

- Fortsätta regelförenklingsarbetet inom livsmedelsområdet, både i Sverige och övriga EU.
- Skapa mötesplatser där småskaliga företagare, grossister, krogbransch, restaurangskolor och turistnäring kan träffas.
- Hitta former för att lyfta den samiska mattraditionen, där renkött är en unik tillgång. Samisk mattradition kan bli en unik kulinarisk spjutspets i *Sverige – det nya matlandet*.
- Se över hur distribution och försäljning av viltkött till förädlingsledet, butik och restaurang fungerar och om de kan förbättras.
- Stärka fokus på att uppmuntra mindre företag att våga satsa på export.

Matturism

Turismen är en betydande beståndsdel i visionen om *Sverige – det nya matlandet*. Turister ska inte bara resa och bo, de vill äta också. Sverige har en speciell natur, som för många européer uppfattas som väldigt exotisk. Grån Norrlands djupa skogar till Skånes slätter finns ovanliga och vackra miljöer. Allemansrätten gör också att det är lätt att ta sig ut i naturen.

God mat är en betydelsefull del av många semestrar. För att få hit turister måste vi kunna erbjuda dem bra mat. Maten kan också bli ett semester mål i sig, särskilt i kombination med en naturupplevelse.

Upplevelsen av naturen och maten förstärker varandra. Till exempel genom naturturism, där man spårar älg eller lodjur för att därefter avsluta dagen med en picknick i skogen eller att den som hyr cykel får en karta som visar bra kaféer och restauranger att stanna på längs vägen där man kan sitta och njuta av naturen.

Mål

- Antalet övernattningar på landsbygden ska öka med 20 procent till 2020.

Detta är redan på gång

Redan i dag finns ett antal satsningar i Landsbygdsprogrammet som kan användas för att utveckla *Sverige – det nya matlandet*.

Det har till slutet av juni 2009 beviljats närmare 450 stöd till företag eller projekt. Den hittills beviljade summan uppgår till ca 167 miljoner kronor. Den totala

investeringsvolymen som dessa pengar har medverkat till uppgår till ca 514 miljoner kronor.

Exempel på insatser som har genomförts eller som pågår med stöd från Landsbygdsprogrammet är

- investeringar i lokaler och maskiner
- praktiskt inriktad utbildning för gårdstillverkning av ost, charkuterier etc.
- studieresor för att se och lära av andra i syfte att utveckla det egna företaget
- utveckling av logistik och andra samverkanslösningar för att nå marknaden
- projekt som knyter samman mat och turism på det lokala planet, exempelvis genom att bygga upp och utveckla nätverk mellan företagare samt mellan företag och organisationer.

Å 2008 gjordes en satsning på mat med mervärden som omfattar 30 miljoner kronor genom omprioriteringar inom Landsbygdsprogrammet. Utöver det görs nu ytterligare omprioriteringar inom programmet genom en årlig satsning på 160 miljoner kronor som utgör riktade insatser för att förverkliga visionen.

Framtida åtgärder

- Ta fram förslag på regelförenklingar som bidrar till att uppfylla visionen *Sverige – det nya matlandet*. Små kombinationsföretag som jobbar med både mat, turism och övernattningar ska särskilt stå i fokus.
- Starta en arbetsgrupp inom naturturism med representanter och företagare från naturturismnäringen samt myndigheter med särskild fokus på fiske-, jakt- och samefrågor.

- I syfte att peka på potentialen för en förbättrad lönsamhet för småskaligt kust- och inlandsfiske samt jakt- och rennäringsföretag ska berörda myndigheter lyfta fram möjligheterna till diversifiering av dessa företag mot upplevelseturism av hög kvalitet och lokal förädling av högkvalitativa livsmedel.
- Potentialen för att fiskare och vattenbrukare ska kunna kombinera sin verksamhet med beredning, liksom med försäljning av förädlade produkter över disk eller som en del av en restaurangverksamhet är stor. Denna typ av kombinerad näringsverksamhet ska undersökas och tillgängliga medel för att stödja en sådan utveckling ska ses över.
- Se över om det går att förbättra och tydliggöra ansökningskriterierna och förenkla ansökningsprocessen för stöd med koppling till visionen *Sverige – det nya matlandet*.

Restaurangbranschen

Tillgång till bra restauranger är en viktig del av *Sverige – det nya matlandet*. Hur många högklassiga restauranger som finns är dessutom en bra indikator på hur långt vi har kommit. Redan i dag finns restauranger av världsklass i Sverige och som drivs av kockar i världsklass. Sverige ligger dessutom långt fram vad gäller design och kombinationen av god mat, snygga uppläggningar och läckra miljöer lockar många människor till våra restauranger.

Det finns redan i dag ett ökat intresse för svensk och nordisk mat. Människor från hela världen vill se vad Sverige har att erbjuda.

Bra restauranger är ett skyltfönster för *Sverige – det nya matlandet*. De lockar dessutom hit turister som

spenderar pengar och i sin tur skapar jobb och tillväxt i Sverige. Det är därför viktigt att regeringen jobbar för att skapa bra förutsättningar för restaurangbranschen att utvecklas och växa.

Mål

- Det ska finnas högklassiga restauranger i hela Sverige.
- Fler restauranger än i dag i Sverige ska få stjärnor i "Guide Michelin".

Framtida åtgärder

- Fortsätta regelförenklingsarbetet inom livsmedelsområdet.
- Skapa sätt för krögare och småskaliga livsmedelsproducenter att mötas.

Det fortsatta arbetet

Grunden för *Sverige – det nya matlandet* är företagare, entreprenörer och eldsjälar som driver visionen framåt. Regeringens roll är att underlätta för alla dessa företagare och att ge dem en paroll att samlas under. Jordbruksdepartementet kommer nu att arbeta vidare med visionen *Sverige – det nya matlandet*.

Varumärke och kommunikation

I samråd med aktörer inom mat och turism ska en strategisk kommunikationsplattform och en varumärkesstrategi tas fram. Detta för att kunna förmedla en mer enhetlig bild kring *Sverige – det nya matlandet*.

En strategisk kommunikationsplattform och en webbplats ska ge aktörerna verktyg för att jobba med *Sverige – det nya matlandet*.

Tanken med webbsidan är att den ska underlätta för svenska och utländska turister att hitta bland annat restauranger, ställen med gårdsförsäljning och andra turistmål med koppling till mat och dryck över hela landet.

Det viktiga är att aktörernas arbete kompletterar och förstärker varandra och att det finns en enhetlig kommunikation av vad *Sverige – det nya matlandet* står för. Regionala särarter är en viktig del inom *Sverige – det nya matlandet*. Kommunikationsplattformen ska stärka bilden av *Sverige – det nya matlandet* med dess olika delar, både nationellt och internationellt.

Matlandetambassadörer

Jordbruksdepartementet kommer att knyta till sig regionala ambassadörer för *Sverige – det nya matlandet*. Ambassadörerna ska sprida visionen på regional nivå och även jobba med att föra fram de regionala företrädarnas idéer till regeringen. Jordbruksministern kommer också att utse ett expertråd för att få hjälp med att föra *Sverige – det nya matlandet* framåt. I rådet ska det sitta ett antal personer som är kunniga inom områdena mat och turism.

En årlig konferens

En årlig Matlandet-konferens planeras att hållas där intressenter och initiativtagare har chansen att berätta om sina idéer kring arbetet runt *Sverige – det nya matlandet*.

REGERINGSKANSLIET

Jordbruksdepartementet

103 33 Stockholm